

Usynlighed

Globaliseringens blinde vinkler

D E N N Y V E R D E N

TIDSSKRIFT FOR INTERNATIONALE STUDIER

DIIS • København • 2007

Ulovlige liv

Det usynlige som illegalitetens begivenhed

Synlig/usynlig?

Hvor ofte tænker vi over vores synlighed? Vi handler efter den hver dag, vi antager synligheden som et givet forhold ved det at være i verden. Men graver man efter i den europæiske og vestlige historie, finder man, at synlighed er en helt afgørende egenskab ved verden. Ikke bare ved verden i sig selv, men den verden, som blev skabt i begyndelsen af den moderne videnskabs historie fra 1600-tallet og fremefter. I første omgang blev et gigantisk arbejde gjort for at kortlægge og ordne verden. Det kunne ikke lade sig gøre, uden at ting og steder blev synlige, hvordan ellers lave et verdenskort eller en liste over biller i verden? Samtidig er det først i og med at alting bliver ordnet, at det for alvor bliver gjort synligt. I Sverige brugte en mand som Carl von Linné hele sit liv på at sætte liv i orden, at forbinde arter med hinanden. Og selv i dag gøres der enorme indsatser for at kortlægge, tælle og ordne: det menneskelige genom, klodens biologiske diversitet, osv. Gennem klassifikationerne gør vi verden synlig og kan dermed begynde at manipulere med den, at ændre den. Ingen magt uden orden – endda i en sådan grad, at vi samtidig med klassifikationen udvikler en anden filosofi, der handler om at flytte noget fra én 'klasse' eller tilstand til en anden.

Klassifikationen skaber orden i verden gennem synlighed. Den skaber også forudsætningerne for genkendelse og dermed for den viden, der identificerer og genkender. Ved at vide, hvad vi har foran os, ved vi også mere om, hvordan vi kan forholde os til det. Hermed dannes også et magtforhold mellem den, der kan ordne, og den, der 'bliver ordnet'. De to store retninger i moderne videnskab handler om de to ting: om at ordne og om magt mellem forskellige klasser, ordener eller enheder. Den første munder ud i bl.a. positivisme og strukturalisme, mens den anden munder ud i en lang række andre tilgange, såsom marxisme og poststrukturalisme. Essensen i den første tilgang er at skabe genkendelighed og at kunne etablere relationer mellem det, vi ser, og det, vi har set. Den anden handler om at kunne ændre på det, vi ser. Historisk set hænger de to ordener sammen og fylder tilsammen stort set hele den vestlige modernitets verdensbillede.

Hvad vil det sige at leve i usynlige og teoretiske grundlag? Synlighed kan vi også nærne os om usynlighed. I artiklen gennemgås muligheden. Tilbage lade sig gøre. Igen

Hvad vil det så sige, at et liv er usynligt? At det er ulovligt? Den europæiske modernitet bygger altså på synlighed som sin måske vigtigste metafor for viden. For at ordne skal vi kunne se – og synssansen etablerer en afstand til det, vi ser på, så vi kan træde væk fra det og placere det. De andre sanser kræver alle intim nærhed, derfor er det ikke tilfældigt, at det er synssansen der bliver den centrale metafor i den vestlige historie. Vestens videnskab bygger på at vise, at bevise, at gøre synligt og ordne – og derefter at ændre på det, der er interesse for at ordne på. For eksempel er det en væsentlig proces i vestlig idéhistorie at gøre det usynlige synligt, at flytte det ud af skyggerne og ud af mørket. Herom handler bl.a. Michel Foucaults værk, der viser, hvordan galskab, kriminalitet, viden og kropslighed skabes gennem store perioder, hvor vi flytter det usynlige ud i synligheden. Denne proces og egenskab kan vi kalde at potentialisere, at gøre muligt. Det, der kun er sat i en bestemt kasse, kan intet. Det er bare. Det kan ikke ændre sig fra den plads til en anden. Men det demokratiske kan ikke nøjes med at klassificere. Det må give sine borgere mulighed for at udvikle sig, det må installere en udviklingsfilosofi som sin måde at forstå sig selv på. Alt skal udvikle sig, fra individ til samfund og verdensordener. Alt skal gives potens. Det demokratiske samfund består i høj grad i at tilbyde alle borgere mulighed for at gøre sig synlig og for at flytte sig fra én position til en anden. Borgeren kan dermed klassificeres og potentialiseres. Den moderne, vestlige borger skriver under på denne sociale kontrakt fra de første dage i skolen, måske endda tidligere.

I hjertet af alt dette er synet den vigtigste sans, i det mindste på det metaforiske plan. At være synlig er det, vi alle er født til at efterstræbe. Uden det kan vi ikke udvikle os. Det værste må derfor være at leve et liv, hvor jeg hverken må eller tør blive synlig. Men alligevel længes efter det som bevis på, at jeg eksisterer. Paradokset er, at det ikke altid er godt at være synlig, når man gør verden synlig. Her er både den videnskabelige og den politiske etik tvetydig. For at være et gyldigt liv i den moderne verden, skal man kunne genkendes og ordnes. Den, der ikke kan ses, kan ikke ordnes og er dermed en paria, en *trickster*, et umenneske. Når det viser sig i offentlighed, at en vigtig person har haft hemmelige, usynlige sider af sit liv, er det stof til forsider, skandaler, retssager. Men paradokset består i, at der er magt i at være usynlig. Magten slippes, når den bliver fuldt synlig, som Foucault fortæller os. Ved at forblive i skyggen, kan magten bedre agere, selv om det, den gør, foregår i synlighed. Det er altså det, der handles med, gøres med, genstande og mennesker, der skal være synligt. Ikke nødvendigvis den magt, der udfører handlingen. Og den usynlighed er ikke permanent, den er midlertidig. I og med at den vestlige modernitet bygger på bevægelsen fra usynlig til synlig, har den altså en slags forsinkelse eller udsættelse i sig, hvor forvandlingen sker. Mellem usynlig og synlig ligger den forsinkelse, hvori magtens kerne ligger. Men for at kunne foretage det skel, skal den, der agerer, netop kunne bevæge sig mellem synlighed og (midlertidig) usynlighed.

Her ligger så også et tredje aspekt, der lever videre, trods modernitet og videnskab. Det består netop i det at kunne identificere mellemrummet, udsættelsen, forsinkelsen, som en kvalitet i sig selv. Det kan vi kalde virtualitet, med et udtryk fra den vestlige filosofi (det har mange andre navne andre steder i verden, men det er en anden historie). Den frihed, som vi kan finde i filosofisk tænkning og kunstnerisk aktivitet, består i muligheden for at agere i det virtuelle. Filosofi og kunst kan lege med tanken om, hvordan tingene kunne være. Det kan de, fordi de kan bevæge sig mellem usynlighed og synlighed. Ikke fordi de kan ordne eller fordi de har magt til at ændre ved det ordnede. Filosofien og kunsten kan derfor sætte sig i den usynliges sted og leve livet derfra, som var det muligt. I tanken (eller i værket), om ikke i livet selv.

Lovlig/ulovlig?

Hvad vil det sige at være usynlig? Efter introduktionen bør det være tydeligt, at det ikke kun skal forstås bogstaveligt. Det handler ikke kun om mennesker, der gemmer sig på ukendte steder. Det handler om at befinde sig i et liv, der er et stort paradoks, når vi ser det i forhold til det (vestlige) samfund, der omgiver det. Paradoks, fordi det at kunne være usynlig et øjeblik, i forvandlingen, er den største rigdom af alle – bevist på at man mestrer alle tre regimer, orden, magt og virtualitet. Men det at være fanget i ulovlig usynlighed hele tiden er lig med at befinde sig i mellemrummet mellem usynlig og synlig, uden at kunne bevæge sig. Deri ligger det ulovlige livs ubeboelige paradoks.

Den ulovlige er usynlig. Fordi hans tilværelse er stjålet, ikke engang lånt. Han kan ikke vise sig, men må alligevel gøre det, for at leve i hverdagen. Her er et af mange paradokser i det usynlige liv. Den ulovlige kan ikke gøre sig synlig på en måde, der viser, hvem han er som ulovlig. I det øjeblik han gør det, gribes han og isoleres, deporteres, returneres måske, som lånt gods. Tilbage til det andet ikke-liv, det han rejste fra. Men det kan jo ikke lade sig gøre at leve uden at se nogen, tale med nogen, handle, forhandle. Hvad har han at handle med? Ikke meget, på den lovlige side af grænsen. En forhandling bygger på, at jeg har noget at falde tilbage på, en sikkerhed der gør, at jeg kan afvise en handel. Den ulovlige har ikke den mulighed. Vi taler altså ikke her om den, der har udført en ulovlig handling, som hvis jeg stjal en bil og blev dømt derfor. Hvor ubehageligt det end måtte være, handler det dog stadig om, at jeg for en tid defineres som den, der har begået ulovlighed. Men min grundlæggende lovlighed er defineret ved, at jeg blev indskrevet i klasser og potenser. Den dømte skal som regel tilbage til verden for at være lovlig igen. Overfor står altså det liv, som er ulovligt i sig selv. Det liv, som ikke har tjent sin ret til at være lovlig. Det er sådan, vi skal forstå det ulovlige liv. Han er tilbage i det nøgne liv, som den italienske filosof Giorgio Agamben skriver om. Det er et liv i konstant undtagelsestilstand, et liv, hvor han ikke har noget

at sætte op foran sin blotte eksistens. Enhver forhandling er en handel direkte med livet som indsats. Der er ingen legitimitet at falde tilbage på, som der ellers vil være i en hvilken som helst handel. Lykkes handelen ikke, kan der forhandles. Lykkes forhandlingen ikke, er begge parter dog stadig legitime. De kan falde tilbage på den klasse og den potens, som var dem tildelt på forhånd. De kan være dem, de er og de kan prøve at blive noget andet end den, der gennemførte den nys mislykkede handel. Uden eksistentiel legitimitet, som kun kan tildeles den enkelte af samfundet, kan dette ikke lade sig gøre. Her er den grundlæggende forskel på det legitime og det illegitime liv. Og det, vi her kalder det ulovlige liv, er altså ikke bare fordi én har gjort noget ulovligt. Det er selve livet, der er ulovligt, fordi det ikke har nogen legitimitet. Den kan kun opnås ved at være synlig, genkendt og potentialiseret. Ved at leve et liv, hvori det fortælles, hvem man er og hvad man kan. At den fortælling ændrer sig i løbet af livet, er et af dens kendetegn. Hvorimod det ulovlige liv ikke kan ændre sig, det kan ikke skifte position, for det har ikke nogen. Og det kan ikke kalde på retten til det, fordi det ikke har nogen legitimitet til at kalde med.

Det kan vi sammenligne med prostitutionen som livsbetingelse. Prostitution er den mest direkte form for handel med den nøgne krop. Den rummer dog den lille gnist af frihed, der ligger i udløsningens moment. I det sekund er kunden underlagt den prostituerede – men ikke mere, end at det netop er den ydelse, som han eller hun forventes at levere. Øjeblikket er hurtigt forpasset, for hun kan ikke vælge at forbigå det, at udnytte det til sin fordel. Vægten af kundens mulige trusler er så meget større. Særligt hvis den ydende er ulovlig, usynlig. Den prostituerede bedriver et delvist ulovligt og skamfuldt erhverv, men på en måde hvor hun selv kan eksistere, fordi der er skabt et tomrum for sanktioner. Hun er en modtagende og dermed givende beholder, hvor usympatisk det ord end måtte være. Men det rummer en kerne af omsorg, hvor perverteret det end måtte virke. Den prostituerede er ulovlig, men legitim. Det er legitimt at yde seksuel omsorg, at være en beholder for ellers uudløste lyster.

Den ulovlige, hvad enten han eller hun er kommet til landet som luder eller ej, kan kun være en nøgen luder uden legitimitet. Nøgen, som den, der kun har sin krop og sit næste nu at handle med. Nøgen som den, der ikke kan sige nej. Forhandling er ude af billedet, for al forhandling kræver et minimum af legitimitet. Måske er det her, skoen trykker, den ulovlige kan ikke anerkendes som legitim. Hverken den ulovlige selv eller verden omkring kan se, hvor legitimiteten skal komme fra. Den ulovlige beboer er ikke legitim og kan ikke blive det, på grund af den onde cirkel, der netop er beskrevet. Eksklusionen handler ikke om etnicitet, om religion, eller om hudfarve. Den handler om ikke at have fået den legitimitet, der kan gøre livet lovligt som udgangspunkt. Hvordan kan det liv gøres legitimt, som er frarøvet en sådan mulighed fra begyndelsen?

Fortællinger om udenfor og indenfor

Det nemmeste ville være at sige, at den der bor her, må vi tage stilling til. Som når vi opdager, at der bor en hjemløs på parkeringspladsen: Vi må tage stilling, vi må finde en løsning. Men denne form for ulovlig beboer adlyder ikke den samme moralske logik. En illegal migrant er netop ikke en beboer. Han kan ikke være en ulovlig beboer. En beboer har legitimitet til at være, om ikke andet, så lige netop dette: beboer, i sit liv, i sit hus, i sin verden. Selv bz'erne er ikke illegitime, eller var det ikke. Bz'ernes eller christianitternes legitimitet er noget, de helt åbenlyst slås for i dag. De gør sig synlige, når de føler sig truet. Måske er her et lille fællestræk mellem bz'erne og luderen i dagens Danmark: Det, der lykkes for de første og som er en slags konstant tilstand for den sidste, er en slags forlænget udsættelse af selve lovens bogstav. Det er noget af det, som medier af alle slags kan bruges til: Ved at gøre os synlige i offentligheden kan vi placere så mange fortællinger om liv og levende mennesker, om begivenheder og hændelser, som kan tildeles en form for mening og mål. Efter en tid begynder det at etablere en udfordring og mulig udsættelse af det 'inhumane', i dette tilfælde lovens bogstav. Fortællingerne viser os, at der er mennesker, der bor i direkte berøring med en ikke-menneskelig faktor, som vi ellers havde sat ind for ikke at være i direkte berøring. Den ikke-menneskelige faktor er loven som samfundsredskab.

Loven er ikke menneskelig, den er en inhuman aktør, det er det, der skal løsrive den fra den enkelte og fra vores svaghed for skæbner og det, at de er enestående. Det er ikke loven som hos Aristoteles eller Blanchot (se Alexander Carnera Ljungström: *Retten alkymi*, 1999), det er ikke loven som grundlaget for venskabet, eller som grundlagt i venskabet, der er tale om her – det er loven som rensat for sin menneskelighed, for at den kan agere, intervenere i stedet for os selv. Men loven er altid forbundet til det menneskelige element i det sociale, ikke kun til en juridisk-teknisk styringslogik. Uanset hvor meget loven ifølge sit eget bogstav befinder sig uden for det uregerlige, rodede sociale virke, uden for mangfoldighedens flimren af tilblivelser, så er det alligevel der, den virker. Vi kan hertil kombinere det lovlige med det legitime – det vi må ifølge loven og det vi må ifølge vores sociale virkelighed. Så har vi at gøre med en effektiv maskine, der ikke er isoleret fra verden, men virker ind på det sociale livs sitrende uro. Det virker endda på dem, der hidtil har været ulovlige. Derfor er det også muligt, gennem appeller i form af fortællinger, at udfordre den position, som loven har. For eksempel ved at spille på det, vi anser for at være legitimt. Det er muligt, ved at gøre sig synlig, at angribe det sted, hvor loven er placeret, i forhold til en i bund og grund social situation. Bz'ernes logik er social: De kan spørge, om det er legitimt, at der står tomme huse og venter på at skabe profit. Men det er et budskab, der ikke møder ret megen forståelse – det legitime har flyttet sig. Det er også et spørgsmål om at skabe fortællinger, der kan så tvivl om, hvor meningen er placeret, på den ene eller den anden side af grænsen mel-

lem synlighed og usynlighed. Når fortællinger og handlinger kan vække denne tvivl, åbnes det mellemrum, hvor udsættelsen finder sted. Verden kan gøres opmærksom på, at der måske er en grænse, der skal flyttes. Det lovlige kan flyttes, hvad der igen kræver, at samfundet omkring går tilbage og revurderer både klasserne og potenserne. Det er svært, men ikke umuligt. Særligt, hvis den, der fortæller og handler, kan påkalde sig en grundlæggende tilstedeværelse i vores verden. Det hjælper at have en historie, der kan genkendes. En historie, der kan forstås i forhold til mulig udvikling.

Det er i sig selv ret foruroligende, set fra det ulovlige livs synspunkt. Hvis de autonomes position ikke er legitim – hvad så med det liv, der har forladt alt for at komme og være her uden at have fået lov til at være overhovedet, gennem ordning og potentialisering? Bz'erne menneskeliggør deres budskab ved, at de udøvende selv kommer på forsiden af avisen, selv bliver medier for deres eget projekt, bliver begivenheder der udfordrer loven og giver plads til en udsættelse af den. Det er sådan, vi alle kender den og mærker den. Og det er der ikke så få, der gør alligevel, legitime eller ej. Derfor vil jeg lige bruge nogle få linier på udsættelsens logik – det kunne jo være, den havde et budskab til den ulovlige beboer.

Det ulovlige liv er i udgangspunktet usynligt. Den ulovlige opretholder ingen legitimitet andet end gennem en skyggeverden, hvor han er fuldkomment tingsliggjort, som de kaldte det i 1960ernes kritiske teori. I og med at han ikke er menneskelig, men en nøgen menneskekrop, en slags non-human snarere end et menneske, har han altså fra starten ingen legitimitet. Denne skulle have været tildelt sammen med evnen til at gå mellem det synlige og det usynlige, mellem det legitime, men lovlydige og det ikke lovlydige, men stadig legitime. Hvis han skal blive synlig uden at blive straffet med det samme, må der etableres en udsættelse, gennem handling eller begivenhed. Noget, der kan bringe et hidtil usynliggjort aspekt frem til synlighed og udfordre den dominerende logik. Ligesom de autonome, ligesom christianitterne, og så videre. Om det er muligt, er en anden sag. Det er jo heller ikke afgjort, når det gælder de to andre grupper.

Dobbelt (og tredobbelt) usynlighed

Spørgsmålet er jo så bare, hvad der er den dominerende logik: Der er den logik, der siger, at de ulovlige beboere ikke findes, men ikke desto mindre tillader, at de får lov at eksistere i en parallelverden, hvor lovens bogstav er sat ud af kraft sammen med alt andet end en simpel junglelov. Det vil sige, at der allerede er udsættelse på spil. Den ene udsættelse kommer med afrejsen fra hjemlandet. Den anden finder sted idet mennesket, som vi ser her, reduceres til Agambens nøgne menneske, berøvet sin identitet og potentialitet, sin ret til at muliggøre det, der kan identificeres som et

liv. Det kan jo overvejes, om en synliggørelse af den udsættelse vil kunne gøre en forskel. Den skal i så fald vise, at den er en udsættelse, der er blevet permanent og dermed egentlig er udtryk for en revolutionær forandring eller et dybt, eksistentielt paradoks midt i det moderne samfund. Men revolutioner skal jo helst legitimeres af nogen, for at de kan træde i kraft og bevæge sig fra at være udsættelser, til at blive legitime og legaliserende virkeligheder. Hvis de etablerer sig som permanente tilstande i deres udsatte dimension, etableres i stedet en modbevægelse til det omgivende samfund. Det er f.eks. Christiania et eksempel på, men igen af en helt anden, synlig og larmende slags, ligesom de autonome (der i skrivende stund har mistet deres fodfæste i København, hvilket jo er tankevækkende, men ikke noget man kan konkludere på, da virkningen er ukendt og modtrækket ligeså). Men igen: Her var en legitimitet til stede på forhånd, der ser ud til at være essentiel.

Tilbage er at blive i usynligheden. Men her kommer det næste problem: Den tredje usynlighed er, som vist, den eksistentielle. At blive synlig for sig selv er det, som den moderne identitet bygger sig selv op gennem. Det moderne menneskes måde at blive til er gennem det blik, der falder på det gennem den andens øjne. Men hvad nu, når det blik ser lige igennem ham og ikke aner, hvad det ser? Eller når det blik, der ser ham og ved hvem han er, ikke anerkender ham som et menneske, men kun som en ting, en ikke-menneskelig usynlighed? Så er der jo ingen, der ser ham. Så kan han ikke blive synlig for sig selv. Vi kan altså følge tre usynligheder og med dem tre udsættelser: Den første sker altså ved at forlade hjemlandet i første omgang. Den anden træder i kraft, idet den usynlige ikke kan blive synlig for sin omverden og derfor udsættes fra den, lige som han eller hun blev udsat fra den forladte identitet. Den anden udsættelse sætter altså ind i tomrummet mellem det forladte og det kommende. Her træder så den tredje udsættelse i spil – den udsættelse, der holder den usynlige fra at gøre oprør mod den første udsættelse. Det er her, vi for alvor ser Agambens dystre dom realiseret. Som den franske filosof Jacques Rancière skriver, så er dominans ikke kun et spørgsmål om magt udefra. Det er også et spørgsmål om, at man udsættes fra sin handlekraft – i dette tilfælde ved at den usynlige ikke kan se sig selv gennem den anden. Den usynlige er udsat fra sig selv som mulighed for sig selv, ikke bare gennem én begivenhed, men gennem en tredobbelt manøvre, der låser sig selv fast i eksistentiel tomgang.

Og heller ikke Gud ser ham, når han ikke er til stede i den kultur, der ser Gud. Det er den moderne virkelighed, som han ikke kunne ane fandtes, før han landede i den. Det samfund, der ikke vil se ham, vil heller ikke lade ham se sin Gud. Så der er ingen anden mulighed, synes det, end at acceptere den tredje usynlighed og sande, at den måske er den værste af alle, for det er den, der forhindrer ham i at blive synlig for verden. Det er den synlighed, der opstår ved at gøre sig set af de andre og den anden

og dermed få en stemme. Gennem den stemme og det ansigt bliver han til som en, de andre ser og må tage stilling til. Men uden erfaring og erkendelse hermed, er det en blindgyde. Hvordan gribes den stemme? Er det tilfældigt, at de helt store tabere er de unge mænd, der kommer fra stærkt religiøse samfund, som ikke har kroatens eller serberens relative erfaring med det relative, med det sekulariserede, med at være til i en verden, hvor Gud ikke ser os af sig selv, men må fremmanes gennem samfundets anerkendende 'blik' - som 'ser' klassifikation og potentialitet og i nogle tilfælde virtualitet og dermed gør det liv, der ses, synligt.

Med de tre usynligheder og de tre udsættelser er alle døre altså lukkede, det er ren blindgyde. Men her optræder så det underlige, det paradoks, som måske er udvejen til en ny form for mulighed. En udsættelse, der kommer så uventet, at den måske kan gøre sig håb om at etablere retten til en synlighed.

Virtuel synlighed

Vi lever i en tid, hvor det virtuelle hyldes som vor tids udfordring og måske tærsklen til en ny verden. Det virtuelle betyder ikke bare at tænde sin computer og gå ud i cyberspace. Det virtuelle dækker over en tilstand, der ikke er aktualiseret. Oversat til mindre filosofiske ord betyder det i vores sammenhæng, at man kan være synlig uden at være det. Det kan kun lade sig gøre, hvis vi kan skabe former for liv eller væren, der kan eksistere parallelt med dem, vi allerede kender. Hvis jeg for eksempel, samtidig med at jeg sidder og taler med en ven i mit køkken, kan optræde som en anden på et spilleforum, hvor jeg er en slags doku-fiktion, en avatar eller fiktiv-virkelig figur. Det begreb, der gør det muligt at beskrive den slags uden at modsige sig selv, er det virtuelle. Det er nøglen til at forstå, hvad virtualitet er. Man kan være synlig, usynlig og synlig på en anden måde, alt sammen på samme tid.

Men er der ikke stor forskel på at spille et online computerspil og at leve som illegal migrant, som ulovlig beboer? Det er der, men det interessante ligger i første omgang i sammenfaldet af umuligheder. Også kaldet paradokser. Virtualitet er, når paradokser falder sammen og åbner for muligheden af, at der kan ske noget, der gør noget muligt, som ellers ikke er det. Det kan være en teknologi (internettets brugerflade), et nyt sprog (en videnskab, for eksempel), eller en ny måde at gøre noget på (at begynde at gå oprejst, for eksempel), en erkendelse (verden er rund). Når sammenfaldet realiserer sig gennem nye muligheder, kommer det, der før var umuligt, til at stå som et kunstigt paradoks. Det er ikke længere umuligt, fordi det muliges grænse bygger på en ordning, om end en anden slags ordning end den, der siger hvad noget er. Det kræver, at vi bryder med opfattelsen af os selv som usammensatte helheder, der ikke kan eksistere i flere udgaver på samme tid. Det kræver, at vi bliver post-

moderne. Eller også er vi det først, når vi opdager, at vi kan være flere steder og være flere personer uden at blive sindssyge.

Det virtuelle er det sted, hvorfra de store erkendelser kommer. Relativitetsteorien, tyngdeloven, den usynlige hånd osv. – erkendelser, hvad enten man kan lide dem eller ej, der bliver til i virtualitet. Skal det ulovlige liv da se sig som en Newton, som Smith, Marx, Einstein? Det er måske lige i overkanten, men det ulovlige liv skal se sig som den, der kan se det, ingen andre kan. Alt det, som vi andre ikke kan se, fordi vores synlighed skygger for vores klarsyn. Det er derfor, det legitime og lidt selvfedede normalsamfund har så meget brug for det virtuelle. Som praksis, som erkendelse, som et sted, hvorfra en stemme taler, som gør det muligt at finde åbningerne og frihederne i en verden, der ellers kunne finde på at lukke sig mere og mere om sin egen selvtilstrækkelighed. Det ulovlige livs eneste mulighed er altså at tage sin umulighed på sig som en frihed. Som den yderste frihed, der i sagens natur ikke er særlig behagelig at bebo. Men samtidig er det en tilstand, der har potentiale til at give samfundet noget, det ellers ikke kunne opnå selv.

*Oleg Koefoed er ph.d. i filosofi, filosofisk leder ved
Gravitations Center for Aktionsfilosofi
og adjunkt ved Copenhagen Business School, Institut for International
Kultur og Kommunikation*

Litteratur

Agamben, Giorgio. 1998. *Homo sacer. Sovereign power and bare life*. Palo Alto: Stanford University Press.

Agamben, Giorgio. 2005. *State of exception*. Chicago: University of Chicago Press.

Brighenti, Andrea. 2007. Visibility: a category for the social sciences. *Current Sociology*, vol 55, no. 3: 323-342.

Deleuze, Gilles. 1988. *Le pli*. Paris : Editions de minuit.

Deleuze, Gilles & Félix Guattari. 1990. *Qu'est-ce que la philosophie?* Paris: Éditions de minuit.

Foucault, Michel. 1994. *Seksualitetens historie, bind 1*. København: Det lille forlag.

Foucault, Michel. 2002. *Overvågning og straf*. København: Det lille forlag.

Foucault, Michel. 2004. *Seksualitetens historie, bind 2*. København: Det lille forlag.

Ljungstrøm, Alexander Carnera. 1998. *Retten alkymi*. København: Gyldendal.

Rancière, Jacques. 2000. *Le partage du sensible*. Paris: La fabrique éditions.